

Спогади Файн Шелі Соломонівни

Я, Файн (по чоловіку Вайсман) Шеля Соломонівна, 1934 р.н., перебувала в фашистському концтаборі с. Печери з 1941 по 1944 роки..

Пам'ятаю, зимою забрали мою сестричку 1937 р.н., посадили в сани і відвезли, а брат 1931 р.н. залишився в Брацлаві з дядьком, який працював на маслобійні. Моя мати хотіла, щоб я залишилася живою, побачивши на дорозі знайому жінку, сказала їй, щоб вона забрала мене за свою дочку. Батьків забрали, мати помахала мені рукою, щоб я не йшла за ними. Я залишилася стояти біля криниці, де була ця жінка, але вона згодом пішла, а до мене підійшов румун, взяв рукою за підборіддя і сказав, щоб я йшла додому. Випадково наша сусідка проходила і я їй сказала, що піду з нею в Брацлав.

По дорозі зустріла брата з бабусею, яка направлялася в село Марксово. Вона нам сказала, де переночувати. В цей же день, через загорожу, ми пробралися в наш будинок. Зайшли, а він уже був пустим. Все успіли винести. Тільки в кухні стояв великий мішок з картоплею і в бочці, в якій була вода, лежали срібні ложки.

Будинок наш був з двох половин під однією покрівлею. Хазяїн був по спеціальності скляр, а німці залишали в гетто людей всіх спеціальностей. Він нас став розпитувати, як ми очутилися в Брацлаві. Ввечері, коли стемніло пішли ночувати. Російська жінка нагодувала, висадила нас на піч, а ранком на світанку сказала, щоб ми йшли, так як боялася нас у себе тримати. Бабусю по дорозі забрали в тюрму, а потім побиту, понівечену відправили в концтабір і незабаром вона померла.

Недовго я знаходилася в Брацлаві. Наша тітка, яка залишилася в місті, взяла дозвіл у претора, щоб я знаходилася в них. Але незабаром всіх людей зігнали на площу і відправили в концтабір. Таким чином я знову зустрілася з моїми батьками. А дядько, який працював на олійниці, був кинутий в прорубку річки Південний Буг поліцаями Брацлава.

Тепер про те, як ми жили в фашистському концтаборі. Палата № 8, в ній жили 50 сімей на цементі, без медичної допомоги, без їжі, мертві і живі – всі разом. Короста, воші, голод, сморід, бруд, чоловіки не голені, зарослі як звірі. Мати залишала нас, а сама вибиралася з великим трудом в села, випрошувати для нас їжу. Повертаючись в табір, треба було платити поліцаю, щоб пропустив з продуктами. Пам'ятаю одного разу маму побили так, що вона втратила свідомість і забрали всі продукти. Батько мій був кравцем і він влаштувався в майстерні працювати. І так ми з сестрою і матір'ю залишилися живими. Брат наш заболів, коли йшов з матір'ю в село, за ними гналися поліцаї, але вони встигли заховатися. Заночували в кукурудзі і з тих пір він став дуже хворіти. Батько попросив одного лікаря про допомогу і за це був покараний. Брат став помирати. Батько його голкою колов в п'ятки, щоб він довше жив.

Пам'ятаю ще як приїхали в табір фашисти. Стали всіх виганяти, сказали, що будуть брати на роботу, але були вже вириті ями для цих людей. Стали відбирати в одну колону молодих людей, в другу – стариків, в третю – дітей. Побачивши, як фашист бере малих дітей і підкидає як футбольний м'яч, мені стало погано, а батько мене заспокоював. Не всіх в цей день забрали, щастя посміхнулося нашій сім'ї і ми знову зайшли в табір. А тих, що забрали наче б то на роботу, всіх покидали заживо в ями і собаки довго їли трупи. Також пам'ятаю, як при відступі німці не щадили нікого. Була облава есесівців, всі люди дуже налякалися, стали тікати, але фашисти відразу почали стріляти по неозброєним людям. В цей день була вбита молода дівчина, яка хотіла врятуватися втечею. Мати моя також наказала бігти, але я, побачивши вбиту дівчину,

не стала бігти. Потім долинули чутки, що скоро нас звільнять, що уже поряд радянські війська. Ми зрозуміли, що треба ховатися, так як при відступі німці можуть всіх перестріляти. Ми пішли в підвал і там діждалися наших солдатів. Була весна. Я з мамою і сестричкою пішки пішли в Брацлав, батько ж пішов раніше. В 1944 р. він пішов, помститися за всіх рідних і близьких, на фронт.

Ось все, що я могла згадати про мої важкі непоправимі юні роки життя.

м. Брацлав
вул. Чапаєва, 1

